

Sygn. akt *XXVIII C 4535/21*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia **30 listopada 2023 roku**

Sąd Okręgowy w Warszawie XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia del. Michał Maj

Protokolant: Julia Kraszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu **30 listopada 2023 roku** w Warszawie

sprawy z powództwa **I. G.**

przeciwko (...) z siedzibą w W.

o ustalenie i zapłatę, ewentualnie o ustalenie i zapłatę

1. ustala, że nie istnieje stosunek prawny wynikający z umowy kredytu numer (...) z dnia 10 listopada 2008 roku,
2. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę **13.950,74 zł (trzyście tysięcy dziewięćset pięćdziesiąt złotych 74/100)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia **19 lipca 2022 roku** do dnia zapłaty,
3. oddala powództwo w pozostałej części,
4. zasądza tytułem zwrotu kosztów procesu od pozwanego na rzecz powoda kwotę **13.647 zł (trzyście tysięcy sześćset czterdzieści siedem złotych)** z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

Sygn. akt *XXVIII C 4535/21*

UZASADNIENIE

Strona powodowa (dalej także jako: kredytobiorca, konsument) w ostatecznie sformułowanym żądaniu (k. 439) wniosła o:

- ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu zawartej pomiędzy stronami,
- zasądzenie od pozwanego kwoty 13.950,74 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Pozwany wniósł o oddalenie powództwa.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 10 listopada 2008 r. została zawarta umowa kredytu nr (...) na podstawie której (...) Bank (...) S.A. w W. (poprzednik prawny pozwanego) udzielił stronie powodowej kredytu. Umowa kredytu zawierała postanowienia o następującej treści.

Przeznaczenie kredytu: zakup nieruchomości i refinansowanie kosztów poniesionych w związku z zakupem nieruchomości (§ 1 ust. 1). Przedmiot kredytowania: lokal mieszkalny stanowiący odrębną własność (§ 1 ust. 2) położony we W., ul. (...) lokal nr (...) (§ 1 ust. 5).

Kwota i waluta kredytu: 206.169,00 CHF. W przypadku kredytu udzielonego w walucie obcej CHF/EUR/USD kwota kredytu zostanie wypłacona w złotych wg kursu kupna danej waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu uruchomienia kredytu/transzy kredytu tabelą kursową walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) Spółka Akcyjna (§ 2 ust. 1).

Okres kredytowania: od 10 listopada 2008 r. do 12 listopada 2038 r. (§ 2 ust. 2).

Stawka referencyjna na dzień podpisania umowy: 3M-LIBOR (§ 2 ust. 4)

Marża banku: 3,05 % (§ 2 ust. 6).

Wysokości prowizji przygotowawczej oraz opłat z tytułu ubezpieczeń pobieranych przez bank: 1. prowizja przygotowawcza: 3.917,22 CHF pobrana przez bank z kwoty kredytu, 2. opłata z tytułu ubezpieczenia spłaty kredytu: 1.348,22 CHF pobrana przez bank z kwoty kredytu, 3. opłata z tytułu ubezpieczenia Niskiego Wkładu: 1.810,13 CHF, 4. opłata z tytułu ubezpieczenia nieruchomości 434,49 zł (§ 3 ust. 1).

Opłaty i prowizje wyrażone w innej walucie niż waluta polska płatne są w złotych przy zastosowaniu następujących kursów: 1) dla kredytu udzielonego w CHF/EUR/USD kwota prowizji, o której mowa w pkt 1 ust. 1 powyżej ustalana jest wg średniego kursu tej waluty stosowanego przez NBP w dniu płatności prowizji, 2) dla kredytu udzielonego w CHF/EUR/USD kwota opłaty z tytułu ubezpieczenia, o której mowa w pkt 1 ust. 2, 3, 4, 5 i 6 powyżej ustalana jest wg średniego kursu tej waluty stosowanego przez NBP w dniu płatności opłaty, 3) za dzień płatności opłat i prowizji uznaje się dzień ich wpływu na rachunek banku, 4) za dzień płatności opłat z tytułu ubezpieczenia, o których mowa w pkt 1 ust. 2-6 powyżej uważa się dzień ich wpływu na rachunek banku w przypadku kontynuacji ubezpieczenia. W pozostałych przypadkach za dzień płatności opłat z tytułu ubezpieczenia, o których mowa w pkt 1 ust. 2-6 powyżej uważa się dzień uruchomienia kredytu w przypadku płatności pierwszej opłaty i ostatni dzień ochrony ubezpieczeniowej w przypadku jej kontynuacji, 5) prowizje i opłaty wymienione w ust. 1 pkt 1, 2 i 4-5 powyżej płatne są w kasie banku, o ile zgodnie z dyspozycją kredytobiorcy, nie zostały potrącone w kwoty kredytu, 6) opłaty i prowizje inne niż wymienione w ust. 1 pkt 1-6 płatne są po kursie sprzedaży danej waluty zgodnie z obowiązującą w banku tabelą kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) Spółka Akcyjna w dniu płatności zobowiązania (§ 3 ust. 2).

W przypadku kredytu udzielonego w CHF/EUR/USD kapitał, odsetki oraz inne zobowiązania z tytułu kredytu, poza wymienionymi w § 3 ust. 1 umowy wyrażone w walucie obcej spłacane będą w złotych jako równowartość kwoty podanej (w walucie) przeliczonej: 1) wg kursu sprzedaży waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu spłaty zobowiązania określonym w harmonogramie, o którym mowa w ust. 1 powyżej, tabelą kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) S.A. w przypadku wpłat dokonanych przed tym terminem lub w tym terminie, 2) wg kursu sprzedaży waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu wpływu środków na rachunek wskazany w § 2 ust. 19 umowy tabelą kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) S.A. w przypadku wpłat dokonanych po dniu określonym w harmonogramie, o którym mowa w ust. 1 powyżej (§ 13 ust. 4).

Kredytobiorca oświadcza, iż znane jest mu ryzyko wynikające ze zmiany kursu waluty obcej w stosunku do złotych polskich w przypadku gdy umowa kredytu dotyczy kredytu udzielonego w walucie obcej, w której wyrażona jest waluta kredytu. O istnieniu tego ryzyka został poinformowany w trakcie procedury udzielania kredytu przez pracownika lub przedstawiciela banku. W przypadku wzrostu kursu waluty kredytu do złotych polskich, nastąpi odpowiedni wzrost jego zadłużenia wobec banku z tytułu zaciągniętego kredytu, co może spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie okaże się niewystarczające, a zdolność kredytobiorcy do obsługi zadłużenia ulegnie pogorszeniu. Powyższe może skutkować konsekwencjami wynikającymi z § 18 ust. 1 umowy (§ 19 ust. 9).

Dowód: umowa – k. 60-65

W dacie zawarcia powyższej umowy obowiązywał Regulamin Kredytu Mieszkaniowego w (...) Bank (...) Spółka Akcyjna (załącznik nr 7 do zarządzenia zarządu nr A) zawierający postanowienia o następującej treści.

Tabela kursów – tabela kursów walut dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) Spółka Akcyjna (§ 2 pkt 23).

Kredytu udzielany jest w złotych lub w walutach obcych, zgodnie z ofertą banku (§7 ust. 1).

Kredyty udzielone w walutach obcych uruchamiane i spłacane są w równowartości złotych obliczonej na zasadach określonych w ust. 3 poniżej (§ 7 ust. 2).

Dla kredytu udzielonego w walucie obcej bank stosuje następujące kursy walut: 1) dla uruchomienia kredytu – kurs kupna danej waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu uruchomienia kredytu tabelą kursów, 2) dla spłaty zobowiązań z tytułu kredytu (kapitał i odsetki) – kurs sprzedaży danej waluty zgodnie z obowiązującą w banku w dniu spłaty zobowiązania tabelą kursów, z zastrzeżeniem postanowień § 18 ust. 6, 3) dla kwoty prowizji przygotowawczej, składki z tytułu ubezpieczenia kredytu, ubezpieczenia niskiego wkładu, ubezpieczenia kredytobiorcy na życie oraz innych zobowiązań wynikających z umowy kredytu nie wymienionych w pkt 1 i 2 powyżej bank stosuje kursy walut wg zasad określonych w umowie kredytu (§ 7 ust. 3).

Ryzyko zmiany kursu waluty ponosi kredytobiorca (§ 7 ust. 4).

W przypadku kredytu udzielonego w walucie obcej kapitał, odsetki oraz inne zobowiązania z tytułu kredytu, poza prowizją przygotowawczą, składkami z tytułu ubezpieczenia spłaty kredytu, ubezpieczenia niskiego wkładu i na życie kredytobiorcy, wyrażone w walucie obcej, spłacane będą w złotych jako równowartość kwoty (podanej w walucie) przeliczonej: 1) w przypadku wpłat dokonanych na rachunek wskazany w umowie przed terminem określonym w harmonogramie lub w tym terminie - wg kursu sprzedaży waluty zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w banku w dniu spłaty zobowiązania określonym w harmonogramie spłat, 2) w przypadku wpłat dokonanych po dniu określonym w harmonogramie spłat – wg kursu sprzedaży waluty zgodnie z tabelą kursów obowiązującą w banku w dniu wpływu środków na rachunek wskazany w umowie (§ 18 ust. 6).

Dowód: regulamin – k. 66-77

Zawarcie powyższej umowy zostało poprzedzone złożeniem przez stronę powodową zaakceptowanego przez bank wniosku o udzielenie kredytu w kwocie 470.000,00 zł, w walucie CHF. We wniosku wskazano, powód nie prowadzi działalności gospodarczej, posiada wykształcenie wyższe magisterskie i jest zatrudniony jako dyrektor handlowy

Dowód: wniosek – k. 175-178, decyzja – k. 180-181

W dniu 10 listopada 2008 r. strona powodowa podpisała oświadczenie o następującej treści: „Oświadczam niniejszym, iż znane jest mi ryzyko wynikające ze zmiany kursu waluty obcej w stosunku do złotych polskich, w której wyrażona jest kwota kredytu. O istnieniu tego ryzyka zostałam poinformowana/y w trakcie procedury udzielania kredytu przez doradcę kredytowego. Kwota kredytu/pożyczki udzielonego w dniu 10 listopada 2008 r. w wysokości 206.169,00 CHF zostanie przeliczona na złote polskie według kursu kupna z dnia uruchomienia kredytu zgodnie z „Tabelą kursów dla produktów hipotecznych w (...) Bank (...) S.A.” obowiązującą w Banku. Oświadczam, że jestem świadomy, iż w przypadku wzrostu kursu waluty CHF w stosunku do złotych polskich, nastąpi odpowiedni wzrost mojego zadłużenia wobec Banku z tytułu zaciągniętego kredytu, co może spowodować, że ustanowione prawne zabezpieczenie stanie się niewystarczające, a moja zdolność do obsługi zadłużenia ulegnie pogorszeniu. Akceptuję także fakt, że okoliczność, o której mowa w poprzednim zdaniu może skutkować konsekwencjami wynikającymi z zapisów umowy o kredyt.”

Dowód: oświadczenie – k. 205

Kredyt został uruchomiony w dniu 21 listopada 2008 r. kwotą 487.450,85 zł. Strona powodowa w okresie od dnia zawarcia umowy do dnia 12 kwietnia 2022 r. uiściła wobec pozwanego łącznie kwotę 501.401,59 zł tytułem spłaty rat kredytu.

Dowód: zaświadczenie – k. 78-72v, historia transakcji – k. 73-73v

Od dnia 26 czerwca 2009 r. do 14 listopada 2014 r. powód posiadał zarejestrowaną działalność gospodarczą pod adresem ul. (...) lok. (...), (...)-(...) W..

Dowód: CEIDG – k. 508-508v

Powód pozostawał zatrudniony na podstawie umów o pracę w okresie od dnia 1 lipca 2008 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.

Dowód: wniosek kredytowy – k.175-178, świadectwo pracy – k.496-497,502-507.

Pismem z dnia 5 czerwca 2020 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 500.000 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego przez powoda w wykonaniu powyższej umowy kredytu w terminie 3 dni. Pismo zostało nadane na adres pozwanego przesyłką poleconą w dniu 9 czerwca 2020 r.

Pismem z dnia 26 sierpnia 2020 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 10.600 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego przez powoda w wykonaniu powyższej umowy kredytu w terminie 3 dni. Pismo zostało nadane na adres pozwanego przesyłką poleconą w dniu 28 sierpnia 2020 r.

Dowód: wezwania z potwierdzeniami nadania – k. 91-96.

Pismem nadanym dnia 11 września 2020 r. powód skierował do pozwanego oświadczenie o potrąceniu wierzytelności z tytułu nienależnie spełnionego świadczenia tytułem spłat kredytu wobec nieważności łączącej strony umowy o kredyt hipoteczny w wysokości 430.386,56 zł z wierzytelnością pozwanego w kwocie 487.150,85 zł.

Dowód: oświadczenie o potrąceniu – k. 97, potwierdzenie nadania – k. 98

Pismem z dnia 17.08.2021 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 41.396,15 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego przez powoda w wykonaniu powyższej umowy kredytu w terminie 14 dni. Pismo zostało doręczone pozwanemu w dniu 24.08.2021 r.

Pismem z dnia 24.01.2022 r. powód wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 18.372,70 zł tytułem zwrotu świadczenia nienależnego spełnionego przez powoda w wykonaniu powyższej umowy kredytu w terminie 14 dni. Pismo zostało doręczone pozwanemu w dniu 28.01.2022 r.

Dowód: wezwania z potwierdzeniami nadania i odbioru – k. 384-401

Pismem z dnia 13.02.2022 r. powód skierował do pozwanego oświadczenie o potrąceniu wierzytelności z tytułu nienależnie spełnionego świadczenia tytułem spłat kredytu wobec nieważności łączącej strony umowy o kredyt hipoteczny w wysokości 59.768,85 zł z wierzytelnością pozwanego w kwocie 57.064,29 zł. Pismo zostało doręczone pozwanemu w dniu 21.02.2022 r.

Dowód: oświadczenie o potrąceniu z dowodem doręczenia – k. 402-403

Strona powodowa zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: oświadczenie – k. 459

Na rozprawie w dniu 30 listopada 2023 r. pełnomocnik pozwanego złożył stronie powodowej oświadczenie, że korzysta z prawa zatrzymania do czasu zaoferowania przez stronę powodową świadczenia wzajemnego banku w kwocie 487.450,85 zł tytułem wypłaconego i wykorzystanego kapitału kredytu albo zabezpieczenia roszczenia o jego zwrot.

Dowód: protokół rozprawy - k.517

Powód zaciągnął kredyt w celu uzyskania środków na zakup lokalu mieszkalnego przeznaczonego na zaspokojenie swoich potrzeb mieszkaniowych. Nieruchomość ta nie była wykorzystywana do prowadzenia działalności gospodarczej. W dacie podpisania wniosku kredytowego powód był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Powód w 2009 r. prowadził działalność gospodarczą na zasadach pośrednictwa sprzedaży internetowej. Koszty kredytu i lokalu nie były rozliczane w działalności gospodarczej powoda. Działalność gospodarcza nigdy nie była głównym źródłem dochodów, pozostawał on cały czas zatrudniony na podstawie umów o pracę. Działalność gospodarcza powoda z 2016 r. dotyczyła zarządzania sprzedażą samochodów osobowych. Kredytowanej nieruchomości powód nie wykorzystywał w charakterze biura. Dokumenty działalności gospodarczej powód przechowywał w biurze księgowym, Powód nie zajmował się wynajmem ani finansowaniem samochodów.

Umowa kredytu nie podlegała negocjacji. Powód nie posiadał oszczędności ani dochodów w CHF. Pracownik banku nie informował powoda na temat ryzyka kursowego ani nie przedstawiał historycznych wykresów historycznych CHF/PLN ani symulacji na przyszłość. Pracownik banku nie informował powoda o spreadzie i sposobie ustalania kursów walut obcych przez bank. Powód zorientował się, że zawarta przez niego umowa kredytu zawiera niedozwolone postanowienia umowne w 2019 r. Powód zna, rozumie i akceptuje skutki stwierdzenia nieważności umowy oraz nie zgadza się na utrzymanie w mocy zawartych w umowie niedozwolonych postanowień umownych.

Dowód: przesłuchanie powoda – k. 461v-462, 516-517

Podstawę ustaleń faktycznych stanowiły wymienione dokumenty, których treść ani autentyczność nie była kwestionowana przez strony, oraz zeznania strony powodowej, które były spójne, logiczne, konsekwentne i pobawione sprzeczności oraz znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach. Powyższe dowody były wystarczające dla oceny stanowisk i żądań stron, a pozostałe dowody nie miały istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Dowód z opinii biegłego został pominięty, ponieważ rozpoznanie sprawy nie wymagało wiadomości specjalnych (art. 278 § 1 k.p.c.).

Dowód z zeznań świadka A. S. zgłoszony przez pozwany bank został pominięty, gdyż świadek nie brał udziału w procesie kredytowym dotyczącym umowy, której dotyczy niniejsza sprawa, a zatem nie był w stanie przedstawić faktów dotyczących okoliczności zawarcia tej umowy, natomiast ogólne informacje dotyczące zawierania podobnych umów oraz funkcjonowania pozwanego banku nie miały istotnego znaczenia. Z tych samych przyczyn Sąd pominął także dowód z zeznań świadka D. M..

Sąd oddalił wniosek pełnomocnika pozwanego o wystąpienia do Naczelnika Urzędu Skarbowego o wydanie zaświadczenia w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej powoda, ponieważ wniosek ten w istocie zmierzał do wytworzenia wskazanego dokumentu, tymczasem art. 248 § 1 k.p.c. przewiduje, że każdy obowiązany jest przedstawić „dokument znajdujący się w jego posiadaniu”, a zatem obowiązek wynikający z tego przepisu obejmuje tylko takie dokumenty, które już istnieją i znajdują się w posiadaniu strony lub osoby trzeciej. Ponadto, strona nie dopełniła także obowiązku wynikającego z art. 187 § 2 pkt 4 k.p.c., tj. nie uprawdopodobniła, że nie może sama uzyskać wskazanego dokumentu.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo jest zasadne w przeważającej części.

Status konsumenta.

Dowody przeprowadzone w sprawie nie budzą wątpliwości co do tego, że umowa kredytu wiąże się z działalnością gospodarczą pozwanego, a zarazem brak jest takiego związku w przypadku kredytobiorcy, a zatem należy go uznać za konsumenta (art. 22¹ k.c.).

Oceny tej nie neguje fakt zarejestrowania działalności gospodarczej pod adresem nieruchomości sfinansowanej za środki pochodzące z kredytu, ponieważ rejestracja ta miała charakter wyłącznie ewidencyjny, gdyż w nieruchomości tej nigdy faktycznie nie była prowadzona działalność gospodarcza. Ponadto sama rejestracja miała miejsce kilka lat po zawarciu umowy kredytu. Tymczasem chwilą decydującą o uznaniu określonej osoby fizycznej jako konsumenta, jest chwila dokonywania czynności prawnej.¹ W ocenie Sądu okolicznością bez znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy jest to, że powód prowadził działalność gospodarczą już po zawarciu umowy kredytu. Powód w dacie zawierania umowy kredytu był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. Działalność gospodarczą powód traktował jako dodatkowy dochód. Powód zawarł umowę jako osoba fizyczna, celem zaspokojenia swoich potrzeb mieszkaniowych. Pojęcie „konsument” w rozumieniu art. 2 lit.b) dyrektywy 93/13 ma bowiem charakter obiektywny. Przepisy prawa krajowego oraz unijnego nie wprowadzają żadnych dodatkowych kryteriów dla ustalenia statusu konsumenta w odniesieniu do umowy, zawartej w celach niezwiązanych z działalnością gospodarczą lub zawodową.

Indywidualne uzgodnienia.

Ciążar dowodu, że postanowienia umowy wprowadzające powiązanie kredytu z kursem CHF i określające sposób przeliczeń kursowych zostały indywidualnie uzgodnione, spoczywał na banku (art. 385¹ § 4 k.c.), który temu ciężarowi nie sprostał - nie można bowiem uznać „wyboru waluty” kredytu przez konsumenta za negocjacje, skoro sprowadza się to jedynie do zatwierdzenia jednej z kilku możliwości oferowanych przez bank, zaś sam sposób przeliczania kursów walut był ustalany jednostronnie przez bank. Jeśli chodzi o postanowienia regulaminu, to z samej swojej istoty w ogóle nie mogły one podlegać negocjacjom.

Sama kwota kredytu (w CHF) nie była uzgodniona indywidualnie, ponieważ ustalenia określonej kwoty franków szwajcarskich dokonał pozwany bank – kredytobiorca we wniosku kredytowym wskazał określoną kwotę w PLN, natomiast bank dokonał jej przeliczenia na CHF według swojej tabeli kursowej, a zatem bez uzgodnienia z konsumentem – podanie kwoty kredytu w walucie obcej było konieczne z uwagi na konstrukcję kredytu denominowanego i nie wynikało z woli konsumenta, którego celem było uzyskanie środków w PLN, skoro miały one być przeznaczone na realizację celu mieszkaniowego w Polsce.

Klauzula ryzyka kursowego.

Klauzula ryzyka kursowego (§ 2 ust. 1 zdanie pierwsze umowy) określa główne świadczenie umowy kredytu, lecz nie została sformułowana w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 k.c.), ponieważ analiza treści umowy i okoliczności jej zawarcia nie pozwala na stwierdzenie, że kredytobiorca został należycie poinformowany o konsekwencjach ryzyka kursowego związanego z umową. Informacja ta powinna jednoznacznie wskazywać na to, że ryzyko kursowe jest nieograniczone i obejmować realne przykłady obrazujące charakter tego ryzyka i jego potencjalne skutki, w tym w szczególności historyczny wykres kursu CHF/PLN za okres co najmniej kilkunastu lat i symulację wpływu wzrostu tego kursu o co najmniej kilkadziesiąt procent na wysokość rat kredytu i zadłużenia kredytobiorcy liczone w PLN. Tymczasem informacje udzielone przez pozwany bank tych wymogów nie spełniały. Wobec tego należało uznać, że klauzula ryzyka kursowego kształtuje prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.), skoro pomimo nieuzyskania stosownych informacji konsument, który nie miał dochodów ani oszczędności w CHF, został obciążony nielimitowanym ryzykiem zmiany kursu tej waluty, przed którym nie był w stanie zabezpieczyć się w żaden sposób.

Klauzula ryzyka kursowego w umowie kredytu denominowanego w walucie obcej określa samą kwotę kredytu, czyli najistotniejsze postanowienie umowy kredytu. A zatem nie ma w ogóle możliwości, aby „luka” powstała po tej klauzuli mogła zostać uzupełniona przepisem prawa krajowego.

Klauzule przeliczeniowe.

Klauzule przeliczeniowe (§ 2 ust. 1 zdanie drugie i § 13 ust. 4 umowy oraz § 7 ust. 3 i § 18 ust. 6 regulaminu) nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny (art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.), tj. prostym i zrozumiałym językiem (art. 4

ust. 2 dyrektywy 93/13/EWG), ponieważ ich treść nie pozwala na stwierdzenie, w jaki sposób pozwany bank ustala kurs CHF dla celu wykonania umowy kredytu, a także kształtują one prawa i obowiązki konsumenta sprzecznie z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). W oparciu o te postanowienia kredytobiorca został obciążony koniecznością pokrywania kosztów spreadu, pomimo że koszty te nie odpowiadały żadnej usłudze świadczonej przez bank na rzecz klienta, a w umowie brak jest jednoznacznej informacji o tym, że konsument ponosi takie koszty, jaka jest ich wysokość i z czego one wynikają. Ponadto klauzule przeliczeniowe dawały pozwanemu bankowi całkowitą swobodę w sposobie kształtowania wysokości kursu waluty obcej, ponieważ postanowienia umowy w żaden sposób nie precyzowały, w oparciu o jakie zasady kurs waluty obcej miał być ustalany przez bank, a zatem bank mógł ustalić ten kurs na dowolnym poziomie. W rezultacie bank w oparciu o klauzule przeliczeniowe uzyskał rzeczywistą możliwość dowolnego kształtowania wysokości świadczeń kredytobiorcy, co jest w oczywisty sposób sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta.

Należy przy tym zwrócić uwagę, że konstrukcja kredytu denominowanego determinowała to, że zakres swobody banku w kształtowaniu praw i obowiązków stron był jeszcze dalej idący aniżeli przy kredycie indeksowanym. Mianowicie w kredycie indeksowanym kwota kredytu była od początku podana w PLN, a zatem umowa przewidywała wprost wysokość świadczenia, które ma spełnić bank. Natomiast z uwagi na fakt, że w kredycie denominowanym kwota kredytu była wskazana w CHF, a jej wypłata była dokonywana w PLN po dokonaniu przeliczenia przez bank, oznaczało to, że w tego rodzaju kredycie bank decyduje nie tylko o wysokości świadczeń spełnianych przez kredytobiorcę, ale także o wysokości świadczenia spełnianego przez siebie.

Sąd dokonał oceny, czy postanowienia umowne są niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), według stanu z chwili zawarcia umowy.² Tym samym dla powyższej oceny nie miały żadnego znaczenia okoliczności takie jak sposób wykonywania umowy, wieloletnie wykonywanie umowy przez kredytobiorcę bez żadnych zastrzeżeń, faktyczny sposób ustalania wysokości kursów waluty obcej przez bank i ich relacja do innych kursów występujących na rynku, późniejsze zmiany regulaminu pozwanego banku, późniejsze zmiany stanu prawnego (w szczególności wejście w życie ustawy z dnia 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw). Dla oceny abuzywności klauzul przeliczeniowych nie miało znaczenia, że wybór kredytu powiązanego z kursem waluty obcej pozwalał kredytobiorcy na skorzystanie z niższego oprocentowania (LIBOR CHF).

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., niedozwolone postanowienia umowne nie wiążą konsumenta, zatem brak jest podstaw do modyfikacji tych postanowień lub uznania, że nie wiążą one konsumenta jedynie w pewnym zakresie ani uzupełnienia powstałej po tych postanowieniach „luki” jakkolwiek treścią, w tym w szczególności przepisami prawa krajowego. Odmienne zapatrywanie byłoby sprzeczne z brzmieniem oraz celem przepisów art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG.³ Przede wszystkim zaś uzupełnienie umowy przepisem prawa krajowego nie może mieć miejsca w sytuacji, w której usunięcie z umowy nieuczciwego warunku prowadzi do jej nieważności, która jest akceptowana przez konsumenta,⁴ zaś w niniejszej sprawie kredytobiorca nie zgodził się na obowiązywanie umowy z nieuczciwymi warunkami ani na uzupełnienie jej treści przepisem prawa krajowego, natomiast wyraził zgodę na stwierdzenie nieważności umowy, będąc świadomym wynikających z tego konsekwencji. Co więcej, przepisem krajowym służącym uzupełnieniu treści umowy nie mogłyby być art. 358 § 2 k.c. w brzmieniu obowiązującym od dnia 24.01.2009 r., ponieważ jest on przepisem prawa krajowego o charakterze ogólnym, który nie ma zastosowania konkretnie do umów zawieranych pomiędzy przedsiębiorcą a konsumentem⁵, a ponadto ma on zastosowanie tylko „jeżeli przedmiotem zobowiązania jest suma pieniężna wyrażona w walucie obcej” (art. 358 § 1 k.c.), a zatem nie dotyczy on zobowiązań wynikających z umowy kredytu denominowanego w walucie obcej, w której jedynie kwota kredytu została wyrażona w walucie polskiej, natomiast wszystkie zobowiązania (wypłata kredytu przez bank i spłata rat kredytowych przez kredytobiorcę) zostały oznaczone w walucie polskiej.

Klauzule przeliczeniowe określają świadczenia główne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., ponieważ nie tylko samo powiązanie kredytu z walutą obcą, ale również sposób dokonywania przeliczeń kursowych koniecznych do realizacji takiej umowy określają samą istotę umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. Uznanie tych klauzul za niedozwolone postanowienia umowne skutkuje nieważnością całej umowy kredytu⁶ (art. 58 § 1 k.c.), ponieważ skoro

określają one sposób wykonania umowy kredytu, to bez nich nie jest wiadomo, jak ta umowa ma być wykonywana, a zatem umowa ta po wyłączeniu z niej klauzul przeliczeniowych nie może dalej obowiązywać (w rozumieniu art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG).

Należy przy tym mieć na uwadze, że w przypadku kredytu denominowanego, który podlegał wypłacie tylko w PLN, skutek w postaci nieważności umowy wobec stwierdzenia abuzywności klauzuli przeliczeniowej dotyczącej wypłaty kredytu w złotych po kursie kupna banku jest jeszcze bardziej ewidentny aniżeli w przypadku innych umów kredytu powiązanych z walutą obcą. Skoro bowiem kwota kredytu była wyrażona w CHF, lecz wypłata kredytu była możliwa tylko w PLN, to wyłączenie z umowy regulującej sposób przeliczenia CHF na PLN dla celu wypłaty kredytu powoduje, że nie jest w ogóle możliwe ustalenie kwoty PLN, w której kredyt ma zostać wypłacony, a tym samym nie jest możliwe ustalenie treści podstawowego świadczenia banku, o którym mowa w art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe. Stanowisko to znajduje oparcie w aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego, który wskazał, że „umowa jest umową kredytu denominowanego, w której określono kwotę kredytu w walucie obcej i przewidziano jednocześnie, że wypłata powinna nastąpić w złotych. Eliminacja klauzuli przeliczeniowej w takiej umowie sprawia, że nie wiadomo, jaką kwotę powinien wypłacić bank. Oznacza to, że brakuje niezbędnego elementu konstrukcyjnego stosunku prawnego i niemożliwe jest jego uzupełnienie.”⁷ Faktem jest, że w dawniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego dopuszczano możliwość utrzymania w mocy umowy kredytu denominowanego po stwierdzeniu bezskuteczności niedozwolonych klauzul przeliczeniowych przez uznanie, że kwotą kredytu nie jest kwota wskazana w umowie w CHF,⁸ lecz kwota faktycznie wypłacona przez bank w PLN, jednak zabieg ten de facto stanowi niedopuszczalną ingerencję Sądu w treść umowy kredytu wykraczającą poza ramy wynikające z art. 385¹ § 1 k.c. i art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13/EWG, która została wprost wykluczona w aktualnym orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości.⁹

Bezwzględna nieważność umowy.

Brak jest podstaw do uznania umowy kredytu za bezwzględnie nieważną. Zawieranie umów kredytu powiązanych z walutą obcą (indeksowanych i denominowanych) jest i było dopuszczalne w świetle art. 353¹ k.c. i art. 69 ustawy Prawo bankowe w brzmieniu obowiązującym w dacie zawarcia umowy. Treść umowy nie naruszała także zasady nominalizmu (art. 358 § 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 23.01.2009 r.), ponieważ udzielenie przez bank kredytu w walucie obcej było możliwe w dacie zawarcia umowy. Jak wyjaśniono wcześniej, postanowienia umowne obciążające kredytobiorcę nieograniczonym ryzykiem kursowym oraz dające bankowi całkowitą swobodę w kształtowaniu kursu waluty obcej stanowią niedozwolone postanowienia umowne (art. 385¹ § 1 k.c.), co wyłącza możliwość uznania ich za sprzeczne z zasadami współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej (art. 353¹ k.c.).¹⁰

Interes prawny.

Roszczenie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy wynikającego z nieważności umowy zasługuje na uwzględnienie, ponieważ umowa kredytu jest nieważna, a strona powodowa posiada interes prawny w rozumieniu art. 189 k.p.c. Mianowicie okres kredytu wskazany w umowie jeszcze nie upłynął, zaś bank stoi na stanowisku, że umowa jest ważna, domaga się od kredytobiorcy zapłaty kolejnych rat kredytu i nie wyraża zgody na wykreślenie z księgi wieczystej hipoteki zabezpieczającej roszczenia banku wynikające z umowy. Wobec tego powództwo kredytobiorcy o zapłatę nie kończyłoby definitywnie sporu stron dotyczącego oceny, czy umowa jest ważna.¹¹

Świadczenie nienależne.

Nieważność umowy kredytu ex tunc oznacza, że wszystkie świadczenia spełnione na jej podstawie stanowią świadczenia nienależne (condictio sine causa) podlegające zwrotowi na podstawie art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 k.c. Natomiast fakt, że bankowi przysługuje wobec kredytobiorcy analogiczne roszczenie sam z siebie nie może uzasadniać

oddalenia powództwa kredytobiorcy o zapłatę na podstawie art. 411 pkt 2 lub 4 k.c.¹² Nie zachodzą także przesłanki do zastosowania art. 409 k.c. lub art. 5 k.c.

Wierzytelność pozwanego wobec powoda obejmowała kwotę 487.450,85 zł (równowartość wypłaconego kapitału kredytu), natomiast wierzytelność powoda wobec pozwanego obejmowała kwotę 501.401,59 zł (równowartość sumy rat kredytu zapłaconych przez pozwanego). Powód potrącił swoją wierzytelność z wierzytelnością pozwanego, co spowodowało umorzenie wierzytelności pozwanego w całości, a wierzytelność powoda została umorzona co do kwoty 487.450,85 zł. Wobec tego powodowi pozostała wierzytelność w kwocie 13.950,74 zł, której dochodził w niniejszej sprawie i którą należało wobec tego zasądzić na jego rzecz.

Przedawnienie.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego przedawnia po upływie wynikającego z art. 118 k.c. terminu 6 lat na koniec roku kalendarzowego (10 lat co do roszczenia o zwrot świadczeń spełnionych przed dniem 9.07.2018 r., zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. o zmianie ustawy - kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw). Termin przedawnienia roszczenia konsumenta o zwrot świadczeń spełnionych na podstawie umowy kredytu, która jest nieważna bądź zawiera niedozwolone postanowienia umowne rozpoczyna bieg z dniem, w którym konsument dowiedział się (lub przy zachowaniu należytej staranności powinien był się dowiedzieć) o tym, że umowa jest nieważna lub że zawiera niedozwolone postanowienia umowne,¹³ a z przeprowadzonych dowodów wynika, że miało to miejsce najwcześniej w 2019 r. Wobec tego w tym roku rozpoczął się bieg terminu przedawnienia (art. 120 § 1 k.c.) roszczenia kredytobiorcy o zapłatę, który nie upłynął jeszcze w dniu złożenia pozwu, kiedy to doszło do przerwania biegu tego terminu (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Tym samym roszczenie strony powodowej nie jest przedawnione.

Odsetki.

Roszczenie o zwrot świadczenia nienależnego stanowi roszczenie bezterminowe, a zatem staje się wymagalne po wezwaniu do zapłaty (art. 455 k.c.). Wezwanie to nastąpiło z chwilą doręczenia pozwanemu odpisu pisma procesowego pełnomocnika strony powodowej z dnia 23 maja 2023 r., który zawierał precyzyjnie sformułowane żądanie, a w treści uzasadnienia wyraźnie powołano się na nieważność umowy wynikającą z zawarcia w niej niedozwolonych postanowień umownych. Treść żądania nie pozostawiała zatem jakichkolwiek wątpliwości co do tego, że kredytobiorca nie zgadza się na utrzymanie w mocy niedozwolonych postanowień umownych, jest świadomy wszystkich konsekwencji związanych z nieważnością umowy i akceptuje je. Także w toku przesłuchania strona powodowa potwierdziła, że już w dacie wniesienia powyższego pisma pozwu znała, rozumiała i akceptowała wszystkie skutki nieważności tej umowy. Odpis powyższego pisma procesowego został doręczony pozwanemu w dniu 4 lipca 2022 r., co oznacza, że pozwany powinien był spełnić świadczenie dochodzone pozwem w terminie 14 dni od tej daty, a zatem popadł w opóźnienie z dniem 19 lipca 2022 r. i od tej daty na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. zostały od niego zasądzone odsetki ustawowe za opóźnienie.

Zarzut zatrzymania

Zarzut zatrzymania podniesiony przez pozwanego (art. 496 k.c. w zw. z art. 497 k.c.) okazał się nieskuteczny. Wynika to z faktu, że pozwany powołał się na prawo zatrzymania w związku z wierzytelnością, która wygasła na skutek potrącenia dokonanego uprzednio przez powoda. Jak wyżej wskazano, wierzytelność pozwanego wobec powoda obejmowała kwotę 487.450,85 zł (równowartość wypłaconego kapitału kredytu), natomiast wierzytelność powoda wobec pozwanego obejmowała kwotę 501.401,59 zł (równowartość sumy rat kredytu zapłaconych przez pozwanego). Powód potrącił swoją wierzytelność z wierzytelnością pozwanego, co spowodowało umorzenie wierzytelności pozwanego w całości, a wierzytelność powoda została umorzona co do kwoty 487.450,85 zł. Wobec tego powodowi pozostała wierzytelność w kwocie 13.950,74 zł, której dochodził w niniejszej sprawie i którą należało wobec tego zasądzić na jego rzecz. Powód spełnił wymogi przewidziane przez art. 498 § 1 k.c., bowiem obie strony były wierzycielami i dłużnikami, ich wierzytelności miały charakter pieniężny, a wierzytelność powoda była zaskarżalna i wymagalna (powód poprzedził oświadczenia o potrąceniu wezwaniem do zapłaty). W końcu, zgodnie z art. 499 k.c., powód złożył oświadczenia o potrąceniu, które zostały doręczone pozwanemu. Na skutek tych oświadczeń

wierzytelność pozwanego wygasła w całości, zgodnie z art. 498 § 2 k.c., a to oznacza, że pozwany nie mógł skorzystać z prawa zatrzymania.

Koszty procesu.

Stosownie do wyniku postępowania, pozwany został na podstawie art. 100 k.p.c. obciążony całymi kosztami procesu obejmującymi kwoty:

- 100 zł tytułem równowartości opłaty od wniosku o zabezpieczenie powództwa,
- 30 zł tytułem równowartości opłaty od rozszerzenia powództwa,
- 17 zł tytułem równowartości opłaty skarbowej od pełnomocnictwa,
- 10.800 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w stawce wynikającej z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych,
- 2.700 zł tytułem kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu zażaleniowym.

1 vide wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 9.02.2012 r., V ACa 96/12,

2 por. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17,

3 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 3.10.2019 r., C-290/18, D.,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29.04.2021 r., C-19/20, Bank (...),

4 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 78,

5 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 - C-82/21, (...), pkt 76,

6 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18,

7 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.05.2022 r., II CSKP 650/22,

8 por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.10.2019 r., IV CSK 309/18,

9 por. wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., C-80/21 – C-82/21, (...), pkt 79, 83-84,

10 por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28.04.2022 r., III CZP 40/22,

11 por.:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17.03.2022 r., II CSKP 474/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10.05.2022 r., II CSKP 163/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18.05.2022 r., II CSKP 1030/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19.05.2022 r., II CSKP 797/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2022 r., II CSKP 701/22,
- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.06.2022 r., II CSKP 616/22,

12 por.:

- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16.02.2021 r., III CZP 11/20,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,

13 por.:

- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 9.07.2020 r., (...)i(...), C-698/18 i C-699/18,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 16.07.2020 r., (...) i (...), C-224/19 i C-259/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 22.04.2021 r., (...), C-485/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 10.06.2021 r., (...), C-776/19 - C-782/19,
- wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8.09.2022 r., (...), C-80/21 – C-82/21,
- uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z mocą zasady prawnej z dnia 7.05.2021 r., III CZP 6/21,
- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13.01.2022 r., III CZP 61/22,